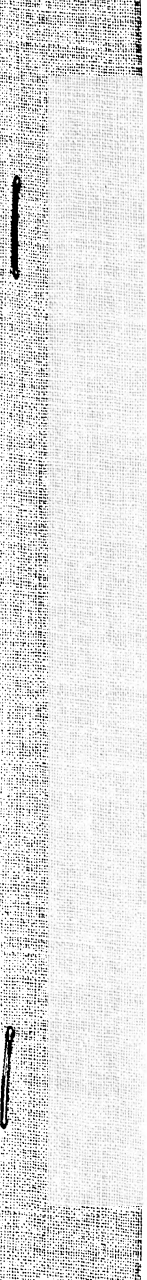

133.9

L39t

Бібліотека Новітнього Знання Ч. 1.

К. Павринович

Траєтниці духа

(Сучасні змагання спиритизму).

Після найновіших джерел уложив

К. Павринович

Львів, 1923.

Видавництво „Світанок“.

З М І С Т :

I. Туга душі	3
II. Шукання душі	8
III. Спиритизм	13
IV. „Другий світ“	30
V. Перші кроки	38
Післяслово автора	51

Темниці духа

(Сучасні змагання спиритизму).

Нісля найновіщих джерел уложив

К. Паврінович

Львів, 1923.

Видавництво „Світанок“.

З ДРУКАРНІ СТАВРОПОЛІТСЬКОГО ІНСТИТУТУ
під управом Ю. Свдорька.

133.9

[39t

I. ТУГА ДУШІ.

Боротьба Добра і Зла, що повстала в нетрях віків, триває і досі. Дух руїни не перестає змагатися з духом творчости, вишукуючи для цього все нових і нових засобів, використовуючи скарбницю найрізноманітніших теорій раціональної культури. Плоди цієї культури — плоди біблійного дерева добра і зла — остільки отруїли духове єство сучасної людини, що вона при всій своїй розумовій розвиненості не тільки — що не поступилася наперед до джерела свого повстання і призначення, а навпаки — відійшла настільки, наскільки не відходив від нього чоловік печерної доби. Постійна чуйність первісного інстинкту, що заставляла печерного чоловіка в боротьбі за своє фізичне існування відчувати в собі душу і зноситися думкою до Бога, в наші часи замінилася холодними міркуваннями „всесильного“ мозку, який працює виключно для задоволення низьких вимог тіла, передовсім — шлункових та полових потреб. Тому-то в цілком упорядкованих державах з високою матеріалістичною культурою можливі такі речі, як явне існування поруч університета та біржі, патентованого поліцією дома розпусти... Література й мистецтво, за малими виїмками, також поневолена духом раціоналізму і сучасна літературна творчість повнісенька розкладового елемента, що на думку самих творців є „сучасним“, „гострим“ і „свіжим“. — Передвоєнні

мотиви „танго“, замінилися катеринковими ярами найбруднішого походження, а всякі „Надсолоди“ (Габріель д'Анунціо) та „Заздрощі“ (О. Арцябашева) стали блідими перед „онаністичними романсами“ сучасних „модерністів“...

Наука й техніка? — Та то-ж від них же й залежить!.

Наприклад, медицина. -- Хірург Кохер, роблячи операцію серця недужої людини, гадає, що тим рятує її, забуваючи про другий бік медаліка, на якому стоїть — техніка. Фабрикант Крупп, випускаючи зі своїх рук найбільш удосконалені гармати, метою яких є знищення тих самих з'оперованих сердець, тішить себе думкою про зміцнення військових сил держави. Обидва вони мають свою рацію, обидва логічні й послідовні, як того вимагає грубе матеріялістичне життя. Про цю матеріялістичну „рацію“ співають навіть сучасні „модерністи“, на чолі яких стоїть італійський футурист Маріянетті. Виспівуючи „душу залізних машин“ (у нашого П. Тичини „Псалом залізу“), вони радять викопувати з могил кости полеглих в кривавих боях невинних жертв грубої сили, щоб робити з них вибухові річи для дальшої боротьби. Загуркана матеріялістичними вчителяма людська маса, хвилюючись, котиться то в один бік, то в другий, сліпо виконуючи їх волю, при чому провадиться жвава різня „священних гусей“, чим нищать самі себе...

Однак, не дивлячись на це все, людська душа все-ж таки ще живе, відчуває і тужить за Дійсним. Душа людська, що виявила своє безсмерття в божественних архитворах Фідія та Мікель Анджело, не перестає стреміти до очищення від намулу грізного сучасного, яке загроджує їй — коли не цілковитим занепадом, так значним каліцтвом. Стреміла до цього й душа Шопен.

гавра, коли він у своїй теорії „світ, яко воля уявлення“ намагався ствердити існування „розумної причини“; прямував до цього і наш „старчик Сковорода“, який, назвавши Біблію „ложью“, намагався також доказати, що Біблія „символь великій“...

Люди з чужою душею, світогляд яких ніколи не замикався в круг теорій Дарвіна та писань французького каноніка Ернеста Ренана, вже на передодні великої війни відчували неминучість духової кризи. Богатіох охопила незрозуміла тривога і погнала їх на мавівці, інші zostалися при своїй тривозі й так шукають тієї правди, якої ніхто не міг-би забрати від них. Такою правдою є незломна віра в безсмертність своєї душі, що свідчить про Бога, а не в одну лише „розумну причину“...

Чи безсмертна душа і чи є вона взагалі? — Питання, на яке можна почути тисячі відповідей. В нашій літературі таких питань майже не стрівається, як що не згадувати нігілістичних сентенцій в оповіданнях В. Винниченка. Але в сусідній нам московській літературі т. зв. „религіозныя исканія“ займали одне з перших місць, серед усіх інших шукань. Та всі ці шукання містилися в безкінечних „релігійно філософічних“ суперечках Д. Мережковського, З. Гіппіус, Наживина та Розанова, лише сприяли збільшенню числа забобонних сект. В цьому секттантському шумовинню гинули всі оздоровляючі голоси дійсного, а в тім і голос відомої докторки окультних наук Ганни Блаватської, яка подібно Г. Костельникові, сказала, що — „Дрібниці зробилися для нас великою річчу, великі річі — малою річчу; марнота — силою й славою, а сила й слава марнотою. Світи вселенної для нас — світячі точки!...“

Кожний знав лиш свої думки й ідеї і кожний говорив лише своєю мовою. як у час руїни Вавилонської вежі, хоч — „діло далеко, далеко перед нами !...“

Тому то майже кожний з нас стоїть далеко від того, за чим тужить душа наша, і не хоче признатися, що ми просто глибоко нещасні в своїй марноті, оправдуючи її раз у раз якоюсь матеріялистичною теорією. І відчуваємо ми також якось непевно, ріжномаїто, більшістю — настроєво. Треба було б пошукати хоч у серцю віри, але ми ще й тут сумніваємся, або соромимся: „А що скажуть інші?...“

Та раз уже душа пробудилася й стала відчувати себе, так не перестає тужити за джерелом свого повстання, жадаючи хоч раз побачити таємниче лице Того, кого „чоловікови не можливо бачити...“ Це лице могли бачити тільки великі подвижники віри, аскети, мешканці пустель безлюдних, зір духових очей яких бачив пульсування крові в жилах придорожньої рослини...

Розвиткові зору духових очей більше сприяє натхнення, ніж міркування. Навіть геніяльний Мікель Анджело, творячи в Синкстинській каплиці своє безсмертне „Сотворіння світу“, замикався від людей і віддавався молитві, яка в спільности з чуттям душі творить гармонійну цілість ества людини. І коли в даній гармонії трапляються іноді дісонанси, так це свідчить лише про те, що ця гармонія ще не є закінченою, як не є закінченими відомі нам теорії матеріялізму, які для багатьох здаються не збитими. Хіба не є дісонансом сучасна хемія, що замінила собою алхімію, або астрономія, яка стала на місці астрології? — Дві дійсних і дві „ложних“ науки, а разом з тим дійсна наука хемія, що постачає сучасному людству динаміт та нітроглі-

церин, не може дати камнів самоцвітів, які давала „ложна“ наука алхемія, ба, навіть, так відомого в старій Греції — пурпуру. Астрономія, що зробила точні математичні вичислення ходи кожної плянети по своїй орбіті, цілком занехала внутрішній зміст космічного світу, що в астрології займало перше місце. Відомо напр., що місяць має вплив на приливи й відливи в морях, але цим ніхто з астрономів не цікавився. Тільки вже в останні часи про внутрішній зміст космічного світу появились деякі твори відомого французького астронома Флямаріона, та й то в дусі „фантастичних“ романів англійського соціалістичного письменника Уельса... Виходить так, що хемія сама по собі, а алхемія також сама по собі.

„Богато є річей, друже Гораціо, про котрі ми не маємо ні найменшого поняття...“ — каже Шекспіровський Гамлет і, очевидно, не даремне...

Шукаюча душа мало по малу приходиться до того переконання, що треба вірити. — Треба вірити, що для душі є „друге життя“ і „другий світ“. До цього „другого життя“ і „другого світу“ споконвіків стреміли всі релігії і одуховлені ідеї, в тією хіба ріжницею, що одні звертали свій прагнучий зір до неба, а другі вдивлялися в оточуючу їх природу, але всі вони — дивилися у всесвіт і бачили там лице Того, про кого „говорили пророки“...

Та в наші жорстокі часи нема пророків, нема віри, нема нічого. Так бодай намагаються нас переконати матеріялисти-раціоналісти. Але люди з душею, що відчувають тугу за Тим, від кого повстали, не зупиняються на шляху свого шукання і певно знайдуть те, чого шукають, бо не даремне сказано є: „Шукайте і знайдете!..“

II. ШУКАННЯ ДУШІ.

„Є сонце в життю!?“ — каже один герой Осипа Турянського в останню годину перед своєю фізичною смертю. „Є сонце...“ невірливо повторює багато з нас, що стомилися в щоденних змаганнях за своє існування і хотіли б знайти щось надійне, що зміцнило б нашу віру в те сонце. Але дивлячись, як на наших очах кипить груба матеріялистична боротьба подібних нам людей, які крім власного користолюбства, не хочуть нічого бачити й чути, — захоуємося в себе, хоч і віримо, що в кожного з них є душа, яка при бажанню могла б відкритися і виявити ще невідомі досі цінності. Заговорити з кимсь про це голосно й отверто, значило б дістати собі додаткове призвище „звихненого“, а тому замість того, щоб називати речі їх іменнями, говоримо — „є що сь!“ — бо так кажуть матеріялисти, які все стараються підперти вислідами холодних міркувань „всесильного“ мозку і для яких слово „розум“ — усе.

На всі короткі й болючі запитання нашої душі на кожному кроці можемо почути богату своїми комбінованими фразами відповідь, з якої ніщо не буде для нас — ні ясним, ні певним, ні задовольняючим. На все відповідає розум, — той самий розум, який розвивається в університеті, вправляється на біржі і патентує доми розпусти...

І коли серед цього пристрасного галасу матеріялізму почується сміливий голос когось із „ясновидячих“ дійсне нашого життя, то ми мимоволі відчуваємо себе ніяково, хоч разом з тим у кожного з нас замірає душа від сподіваної радості, що нарешті ми знайдемо те, чого шукаємо. Таке, приблизно, зробив вражіння голос

французького вченого д-ра С. Альта, який виступив в обороні спиритизму, яко науки, що дає ключ до осягнення „другого світу“ і зрозуміння „другого життя“...

„Про це друге життя“, — як каже д-р Альта, — ясно говорить в двадцятій главі Євангелії від Іоана в зв'язку з свідцтвом Христа для апостола Хоми, що сумнівався в реальності появи влення воскресшого Наставника.

І дійсно, в цій події, яку переказує Євангеліст, все цікаве і важне, все має своє глибоке значіння: не тільки одні імення та слова, але й навіть рухи присутніх.

„Слово Хома означає Прірва і ніби пояснює нам, що все існуюче є „прірва матерії“, як про це говорили гностики. В свідцтві Євангеліста, апостол Хома мав ще й друге назвико — Дідім, що означає Близняк. Отже, виходить так, що знання матерії, хоч є безперечним знанням, але знанням не закінченим, знанням близькотом, яке може існувати, як знання лише в співробітництві розуму з річчу иншого порядку, яка ніколи не підпадала під вплив матеріялізму, а власне тому, що є духом, а не матерією.

„Таким чином, Хома, символ матеріялізму, не був присутнім на зборах учеників, коли вони чекали появи Ісуса після Його воскресення, як то було заповіджено їм. Не був він присутнім тому, що для матеріяліста поява умерлого — річ абсолютно неможлива, якою серіозна й поважна людина не стане турбуватися. Для справжнього матеріяліста цікаве лише проявлення матерії, тоб-то всього того, що можна побачити очима й узяти руками. Тому, коли ученики, які бачили й чули воскресшого Ісуса, оповідали про це Хомі, то він заперечив сій можливості і не повірив у її реальність. Для того, щоб повірити

в таке чудо, йому треба було бачити власними очима, щоб можна було вивчити це явище навіть в подробицях. Одначе, як людина допитлива й поважна, він згодився прийняти участь у нових зборах і прийшов слідууючої неділі, коли Умерший явився знову живий, щоби довести правдивість сказаного. Він дав можливість невіруючому перевірити все наочно і доторкнутися рукою до своїх ран. Аж тоді тільки невіруючий скептик і матеріялист Хома, вибитий зі свого положення, повірив очевидному і визнав правду.

„Так само й сучасні вчені матеріялисти. Після того, як багато з них на протязі кількох років проконтролювали і вивчили науково так звані появлення духів на спіритичних сеансах, примушені, нарешті, визнати їх правдивість, а через це й існування замогильного життя тих, що „вмерли“.

„Ці вчені мали рацію, коли зглядно стану їх духа, бажали все бачити, все проконтролювати і вивчити невідомі їм явища з усією скрупульністю сучасних методів науки. Але чому ж, після того, що перейшло перед їх очима, під дотиком їх рук — чому вони не здають собі звіту з того всього, що відбувається в них сам-их, в середині їх істоти в той час, як вони розглядають наукове положення якогось „чудесного“ явища, досліджують його, аналізують, дискутують над ним. Чи справді це їх очі, чи дійсно це їх руки переводять ці наукові досліди і чи один тільки їх мозок працює тут? Очевидно, що ні! Очевидно, тут, помимо мозку і його безкінцево скомпонованої і переходящої матерії, є ще один якийсь окремиий центр, абсолютна єдність, до якої сходяться всі проникновення почувань, і котрий залишається завжди тим самим на протязі всіх змін тіла і його органів. І тут, мало мати

такий єдиний центр, але треба, щоби він ще мав чутливість, пам'ять, інтелігенцію, розум, бо всі ці слова безсумнівно означають позитивні й абсолютні речі.

„Коли ми назвемо цей єдиний центр — духом, то вживемо слово, на якому всі можуть погодитися, але яке, як і всі інші слова кожної мови, лише мотивоване науково, бо виявляє реальну відокремлену річ, якою всі признають, що існує одна якась сила, чутлива, свідома, інтелігентна, творча для всіх дій людини і яку самі матеріялисти не відважуються тепер запевчати.

„Натомісь спіритуаліст, визнаючи дух, тим самим вірує в те, що він відчуває і бачить очима своєї душі й розуму, які одночасово є очима наших тілесних очей. Матеріяліст, коли запевняє, що існує лише одна матерія, не здає собі докладно справи ні зі своїх слів, ні з річей, про які говорить.

„Бо позитивно, чим воно науково є, що матеріяліст розуміє під матерією?“

„Те, що відчувають наші змисли? Але що це в істоті речі ці змисли, чуття?“

„Окрема матерія?“

„Не будемо морочити себе подібними словами. Матерія не більше як слово. Ріжниця, — є річ. Що-ж робить ця різниця? Матеріяліст є моніст, але монізм безперечно є протилежній події, речі. В дійсності нема монізму, а — дуалізм: різниця не є та сама, те що одержується, не є той, хто одержує, зір не той, хто бачить, актив не є пасив, також як пасив не є актив; матерія порушена для діла і річ, котра її порушила, — окремі суть; наслідок не є причиною і причина не є наслідком. Матеріялізм і монізм

— суть речі противні одна одній, протилежні розумові, протилежні знанню; і дуалізм — „дух і матерія“, і спиритуалізм, інакше кажучи — справжній розум, видимо свідчать про існування невидимого.

„Це власне про льогічну неприложність, про цю віру у видимість невидимого говорить Євангеліст, коли переказує слова Ісуса: „Ти повірив тому, що побачив, Хомо!“

„Блажені ті, що вірують, хоч їх очі й не бачили“. (Ісан XX, 29). Бо їх віра свідчить, що вони бачили вищим своїм розумом, — духом. Дійсно, цей вищий розум казав їм, що є хтось один, є єдиний, має єдиний центр, який робить його одним, і що цей єдиний центр, будучи одним, не може розкластися, а через це він є безсмертним. Навіть більше! Цей центр — єдиний в дійсності — є наша особистість, дієва, чинна сила, відчуваюча, інтелектуальна, волева і тому безсмертність цього центру — єдиною є безсмертністю особи. Той, хто це бачить, вірить без усяких замогильних маніфестацій, а власне через те, що він спостерігає в абсолютній ясності своєї душі існування духів і безсмертність.

Отже: існує „другий світ“, а в ньому — „друге життя“. Його надземні явища вже давно будили тривогу в приспаних душах, але завдяки вченим матеріялістам, усе те було віднесене на рахунок народньої „темноти“ й „несвідомости“. Тільки аж тепер починаємо розуміти ті надзвичайні явища „другого світу“, в чому нам допомагає спиритизм. За допомогою спиритизму пізнаємо себе і знаходимо шлях до страченого джерела свого повстання і призначення...

III. СПІРИТИЗМ.

Спіритизм щойно з'явився, як уже має досить широку літературу, що складається з творів самих спіритистів і їх противників. Останні довгий час трималися того погляду, що спіритисти, коли не божевільні люди, то напевне звичайні шарлятани. Висловлючись так, цілком забували за те, що невідоме досі людству нове явище в науці, може тільки осудити наступне покоління та історія.

Відомо напр., що індуські браміні шляхом удосконалення свого духового життя досягають надприродних результатів, ключ яких знаходиться в книжках „Йога“. Богато учених матеріялістів, виступаючи проти спіритизму, забувають про те, що не так давно і так само виступали проти гіпнотизму, яким тепер охоче послуговуються в змаганнях зі спіритизмом, зясовуючи його явища суггестією, самовнушенням, самообманом і т. и.

З ходою часу міняються погляди й поняття. Однак, багато є таких, що вважаючи себе поступовими, не хочуть визнавати того поступу в окремих його ділянках. Почасти так само ставляться вони до спіритизму, не бажаючи навіть слухати про його нові здобутки.

Спіритизм, яко наука, перебуває перші дні свого вільного розвитку, бо ще не так давно його переслідували не тільки одні матеріялісти, але й церква і держава, які добачали в нім шкідливе явище, ба, навіть, де хто був такої гадки, що це „модерний сатанізм“, який у свій час так яскраво змалював польський письменник Станіслав Пшибишевський у своєму творі „Божниця Сатани“.

Що-ж таке, справді, спиритизм? Скажемо просто: — віра в існування „другого світа“ і „другого життя“, віра в існування абсолютної єдиної сили того світа, віра в поза могильне життя і можливих зносин з духами вмерлих.

Це викликало й викликає серед багатьох, навіть глибоко релігійних людей, легковажний сміх: „Як то може бути?..“ Щиро забувають за те, що будучи релігійними, одночасно з віруванням у Бога, вірують так само в рогатого й хвостатого дідька, хоч ніхто з них ніде не бачив його ніколи. Однак, майже кожда офіційна релігія, помимо раю, має ще й для настрашення сумнівних жорстоке пекло. Все це не перескаджає їм виступати проти спиритизму, не входячи в його внутрішній зміст. Не хочуть навіть думати про те, що вже давним давно було відоме в Індії, а саме: „Душі вмерлих людей посідають здатність втілення в якій будь розумній істоті і існує доти, доки існує людський рід“. Подібного-ж погляду на людську душу тримаються Будисти, з тією лише різницею, що душа відбуває свою мандрівку перевтілення до того часу, заки не досягає свого повного закінчення божественности, після чого переходить на вічний спокій безчуттєвої розкоші в Нірвану. Вже навіть старожитні Халдейці, помимо розгалуженої в них магії, мали окремий культ викликання й заклинання духів. Про зносини Халдейців з духами маються історичні свідоцтва в Бритійському музею в Лондоні. В пізнійші часи перенесено такі заклинання на „нечисту силу“, що добре відоме і в нас із наших старих легенд та переказів. Подібні ж викликання й заклинання духів були і в Єгиптян, які вірили в поза могильне життя і в мандрівку душ. Будівничий піраміди Хеопса, Хута, згадує про те, що жреці воскрешали вмерлих і знову

заставляли їх вмірати, що очевидно було нічим іншим, як сценами викликання й заклинання.

Жиди, які підчас своєї неволі також попали під вплив Єгиптян, також витворили вірування в добрих і злих духів, хоч у законі Мойсея ніде нічого не говориться про існування якогось там пекла, чи чогось іншого, що мало бути карою після смерти за гріхи за життя. — Всі кари за всі гріхи батьків падали на голови наступних поколінь. — Взагалі-ж Біблія знаходить зносини з духами чимсь страшним і негідним, що турбує спокій мертвих, хоча виразно цього не забороняє...

Перші прояви такого спиритизму знаходяться і в старих грецьких книгах, який мав різні назви: магія, чари, кобала і т. и., хоч в суті річи, все це було одним і тим самим.

Стара римська історія повнісенька описами надзвичайних чудес та заклинань, при допомозі чого один чародій зробився навіть цісарем. В часи республік, римські штукарі, прикриваючися магією, досить легко дурили широкі народні маси, що спричинилося до загального упадку таємничого знання.

Найбільшими і дійсними чародіями були тоді Етрусьці, які після деяких історичних відомостей, прибули до Римської держави з Єгипту. Етруські чарівники ніколи не ховалися з тим, що свої знання добували в індуських браминів, перських магів та єгипетських жреців, до яких ходили „в науку“. Найстрашнішою і найгрізнішою богинею тих чарівників, що викликали духів, була Геката...

Пізнійше, коли християнство викотилося з каткомб й охопило майже всю Європу, — проти поганських жреців та чарівників було розпочато

рішучий похід, яко проти чогось нечестивого і грішного, стараючись при тому всякими засобами відвернути від тих вірувань своїх вірних. Наслідком цього було те, що все практиковане прилюдно, сховалося в закутки і прикрилося таємницею, де продовжувало дальше своє існування, сліди якого инколи знаходимо ще й тепер.

В наші часи те все відчислюють до т. зв. „окультних наук“, себ-то тих, що мають у собі „щось духовно-таємниче“... В дійсности, стали вони „таємничими“ тільки тому, що в свій час легковажно були відкинуті в закутки, де набралися тієї „таємничости“. Та, здається, починається відродження! Культ Сатани в середніх віках, що захопив собою навіть землі наших предків, полишивши для нас казки про вовкулаків, перевертнів, упирів та відьмарські сабаші, мав через те такий поспіх, що гнобилося оте „таємне“, а замість нього справлялися „чорні меси“, які мали чисто конкуренційні завдання, — відтягти від „сабашу“. Отже, християнство зробило тоді грубу помилку, не бажавши зазирнути в істотність речі, чим очевидно зміцнило-би свою духовну зброю. Натомість! Скрізь і всюди говориться так, щоб не могло бути нічого певного, бо коли один відкидає навіть можливість існування „другого життя“, то другий уявляє те життя в таких формах, щоби ровбити віру третього, або хоч бодай залякати його. Також багато говориться про духів так, що то все невидані страховища, жахливі примари, перед якими кожний знаходив себе слабим для того, щоб стрінутися з ним. Ніхто гаразд не міг собі уявити правди дійсного, але нарешті знайшлися люди, котрі помимо всяких казок, не побоялися сміливо глянути тій справі в очі і розглянути її з наукової точки погляду, так, що цілком несподівано, з дивних казок та забобонних байок по-

встає нове знання, яке відповідно підпирається фаховою літературою цього напрямку. Тисячі прихильників цього знання ствердили, що так звані „примари“, не мають у собі нічого таємного, що це є тільки позбавлені тіла людські душі, які досягли більшого ніж ми удосконалення.

Наука, що займається вивченням поза могильного життя, названа спиритизмом. Ця наука є нічим іншим, як тим самим, чим займалися цілі покоління і що частково осягнули вже. Як би так хтось ще у недавніх часах сказав щось про зносини з духами вмерлих, то його зразу-ж спалили-б на вогнищі. Та правда, як на воді масло. — Стоїмо перед лицем нового знання, яке вказує нам, як саме можемо за допомогою духа довідатися, що й ми безсмертні...

Відомий нам тепер, сучасний спиритизм повстав 1848 р., в Америці. Явища, які викликали його, виникли в родині Фокс у Скрантоні. Треба згадати, що та родина була досить інтелігентною, про що може свідчити хоч-би той факт, що батько родини є творцем т. зв. троякої системи хліборобства в Америці, а один із синів винайшов пишучу машинку, яка останніми часами є найбільш уживаною.

І ото в цій родині в початку 1848 р., почалося щось надприродне, чого ніяк не можна було зрозуміти. Часто раз у раз чулося якесь стукання — то в хаті, то на ганку, то в пивниці, яке всім видалося таким, наче-б то хтось невідомий навмисне стукав. Стукання набірало ріжних тонів і відтінків, а найважніше те, що коли хто до нього прислухувався, то воно значно голоснішало.

Після того, як усякі спроби знайти неспокійного збиточника пропали марно, а стукання все ще не припинялося, вирішили відповідати та-

кож стуканням, пристосовуючись до найпростішого способу, яким користуються в тюрмах. Рахування саме звичайне: буква А — один удар, Б — два, В — три, Г — чотири і т. д. Стукали стільки раз, скільки вимагало кожне слово і таким чином вдалося порозумітися з цілком невідомою істотою. Ця істота на всі їх запитання, давала ясні й вичерпуючі відповіді. Довідалися, що то був дух замордованого купця, який перед 5 літами жив у цьому самому домі. Після вказівок духа, було розпочато розшуки його кістяка і знайшли закопаного в пивниці.

Як той факт, так і результати дальших шукань ствердили безумовну безсмертність душі давно помершого господаря дому.

Найважливішим з цього всього є об'явлення через стукаючого духа засобів, з допомогою яких можна ввійти в порозуміння з духами „другого світу“...

Скоро після того помітили, що підчас таких розмов з духом, надто буває корисною присутність деяких осіб, яких названо по латинському — медіум.

Спосіб викликання духа т. зв. стуканням, був відомий не тільки в одній Америці. Про це часто стрівалося чути з часописних повідомлень і в інших частинах світу, які часто тратилися й забувалися. На жаль, ще й досі нема такої інституції, яка спеціально збирала б усе, що торкається цієї справи і старалася б науково освітлити її. Здебільшого буває так, що коли десь щось таке трапиться, то звертаються до поліції, яка, звичайно, в таких випадках зайвою. Один такий випадок подає „N. W. Journal“ від 8 липня 1906 р. Це є заява віденського слісаря Кагана до поліції, в якій він подає відомости про надзвичайно дивні явища в своїй майстерні. З метою переве-

дення наочного слідства, поліція вирядила на місце міського інженіра. Власник камяниці, а також сторож і мешканці одночасно ствердили правдивість Каганової заяви, а саме: в майстерні час від часу в повітрі літають різні речі. Одного разу „сам собою“ перелетів з одного стола на другий досить важкий молот. Інженір не знайшов у цьому нічого надзвичайного і ствердив, що будова камяниці нічим не пошкоджена, а тому мешканцям не може бути ніякої небезпеки.

Тимчасом дивні явища в майстерні Кагана викликали, як серед робітників майстерні, так і всіх мешканців камяниці надзвичайне зацікавлення. Між ними тільки й розмови було, що про духів, які товклися по майстерні. Як оповідав слісар одному інтелігентному добродієві, почалося з того, що різні речі „самі собою“ стали переходити з місця на місце. Спочатку він думав, що їх так розкидають майстри, котрі працювали в майстерні, але коли він їм сказав про це, то вони рішучо запротестували. Під час цієї розмови почувся в майстерні якийсь шелест і слідом за цим усі побачили, як величезне стальове коваadlo, яке стало на столі, повільно знялося зі столу і стануло на підлозі. Дивуючися, він підняв його з підлоги і поставив на токарні, коло якої сам став працювати. Але через декілько хвилин, коваadlo знову опинилося серед майстерні, начеб-то його перенесла чиясь рука. Як слісар, так і майстри, виходячи з майстерні, запам'ятали собі добре, де що лежить. Коли на другий день вранці прийшли до майстерні, то побачили що все лежить на цілком іншому місці. Одного разу підчас праці почули якесь брязчання на столі з різними струментами. Через хвилину побачили, як важке коваadlo перестрибнуло з одвого кінця

столу на другий. Іншого разу також „сам собою“ став перекидатися столик, на якому працював сам слісар.

Мешканці кам'яниці, довідавшись про ці дива, спочатку сміялися, але скоро наочно переконалися в існуванню незрозумілих явищ і повірили в те, що було фактом.

Власник кам'яниці, Кароль Лейш, оповідав, що бачив сам, як по майстерні літали в повітрі різні речі, без усякої до того фізичної причини. Щоб навести в майстерні хоч якийсь порядок, слісар став усі дрібніші речі ховати в спеціальну скриню. Але його заходи були вже зайвими, бо скоро після того, надзвичайні явища зникли, залишивши одні лише згадки про себе.

Подібних випадків можна було-б начислити безмірну кількість, але про це говоритимемо далі. Повертаємося до самого спиритизму. Як відомо, Америка творить дуже вдячний ґрунт для розвою всяких новин в області нашого життя, а в тім і для спиритизму. Був час, коли в Америці не було такого дому в якому не викликали-б духів при допомозі відомого стукання, що цілком зрозуміло, породило величезну кількість звичайних штукарів, завдяки чому на спиритизм стали дивитися з недовір'ям і приймали його явища з упередженням. Тут треба зауважити, що зручні штукарі, справді таки „чинять дива“, штучність яких може відрізнити від дійсного явища хіба лише інтелігентна людина, що тримається певної критичної засади.

Однак, не дивлячись на часті здемаскування різних „медіумів“, які в дійсності виявлялися звичайними штукарями, спиритизм усе-ж таки поширював круг свого впливу і так виходив на

шлях вільного розвитку. Вже в п'ятидесятих роках минулого століття, спіритистичні сеанси з „крученим столиком“ були загально відомим явищем. Скрізь і всюди, разом з переконаними й віруючими спіритистами, плуталися різного роду „штукарі“, які крутили столиками й викликали „чудесні явища“ не менш влучно, як то буває в дійсности, які, будучи не раз здемаскованими, шкодили надзвичайно справі.

Дійсні зносини з духом через стукання „крученого столика“, або в спеціальне для того приладдя, мають такий вигляд: гурток спіритистів сідає навколо круглого столика, який стоїть так, щоб ні одним боком не припірався до стіни, і кладуть на ньому руки. Згодом підносять їх над столиком на 3—4 міліметри і в такому положенні тримають їх в повітрі доти, доки столик не стане рухатися. Матеріялисти, які не вірять в спіритизм, таке явище пояснюють скупленням випроміненої з рук учасників сеансу фізичної енергії, котра, будучи скерованою в одному напрямі, може спричинитися до порушення столика. Спіритисти пояснюють це в той спосіб, що з людських рук випливає таємнича сила, відома під назвою флюїдного тіла. Присутність т. зв. флюїда в людській істоті винайшов відомий німецький природознавець барон Рейхенбах. Так його майже й не видно ніколи, але бувають випадки, що коло деяких осіб у літній парний день воно являється в формі легкого промінистого саява навколо голови. Це було відоме вже давним давно старим людям, про що свідчать стародавні образи святих, де бачимо навколо їх голов т. зв. „сяючий німб святости“. В наші-ж часи, цей „сяючий німб святости“, або „флюїд“, де кому з визначних спіритистів пощастило навіть зфотографувати. Ото-ж оцеї флюїд і відобрає

свою роллю в спиритичних сеансах. Це, властиво, спричинилося до дальшого розвою спиритизму. Спиритичні явища останнього часу стверджені, яко безперечні факти ріжними науковими комісіями, які спеціально виучували їх, але поза тим, що „є шось“, нічого більше не сказали. Не будемо про це багато говорити вже тільки через те, що нашою метою не є когось ганити, або боронити, лише — безпосереднє представлення фактів і помічень, якими обґрунтовується спиритизм.

До успішного поширення вірувань у духів, яких можна викликати через стукання, спричинився якийсь А. Давіс, який, перебуваючи в стані трансу, писав цікаві твори, які йому диктував несвідомий дух. Сам А. Давіс був темний і неосвічений шевський челядник, а писав про такі речі, про які нікому нічого не було відомо в той час. Так напр., в березіллі 1846 р. він писав про восьму планету соняшної системи, котра була відкрита того-ж року аж у вересні. Так само говорив він те, що пізніше говорили Дарвін і Шопенгавр.

Противники спиритизму пояснюють це тим, що подібні уступи в творах Давіса є вписані пізніше, коли речі, про які говорив Давіс, були вже загально відомі. Але проти цього говорять самі факти. Твори Давіса першим виданням вийшли в березіллі 1846 р., а другим — 1850 р. відкриття планети, про яку говорив Давіс, було зроблене через півроку, а твори Дарвіна та Шопенгавра появились через скільканадцять літ пізніше. Спиритисти міцно тримаються тієї гадки, що твори Давіса є подиктовані мислячим, інтелігентним, безтілесним духом, а написані рукою медіума без його волі й бажання. Наскільки це можливе, побачимо з дальшого. — Важко по-

вірити в таку надзвичайну інтелігенцію загробового духа, але ще важче сумніватися...

Твори Давіса в Америці були стрінуті з надзвичайним зацікавленням, через те саме мусила звернути на їх зміст увагу й матеріялистична наука. Спеціальна комісія, якій було доручено вивчення цих творів і від якої сподівалися сензаційного здемаскування якогось „дурисвіта“, несподівано для всіх скептиків, 1851 року заявила, що спиритичних чудес заперечити не можна через те, що можливе існування таких сил, яких наразі годі зрозуміти.

Наслідком цієї перемоги спиритизму, незабаром розвинулася широка пропаганда нового узнання, яка в таборі противників викликала не аби яке занепокоєння. Коли спиритизм перейшов з Америки до Європи, то тут в числі своїх противників знайшов і саму владу. З одного боку його переслідувала влада, підозріваючи в спиритистичних гуртках таємні політичні організації, а з другого боку його виклинали з церковних амбонів, боючись за становище офіційної церкви.

Однак це тяглося не так довго. Спіритизм через самий короткий час знайшов прихильників — як серед запеклих політиків, так і серед релігійних фанатиків. Але обставини стали змінюватися на краще лиш тоді, коли сестра згаданого нами Фокша, вийшла заміж за льондонського адвоката Льюнкінса і принесла сюди нове знання. Через самий короткий час на її спиритичних сеансах стали бувати найвизначніші гості, серед яких було досить вчених зі світовою славою, як пр. Барет і Грооцес, але разом з тим досить було і ворогів, які казали, що якби спиритизм полягав на правді, то зруйнував-би всю сучасну науку у всіх її галузях. І ці противники не шко-

дували нічого, аби тільки знищити нове знання, зміцнивши свої твердження фактичними даними.

Суперечка між вченими, чим далі, тим більшала, що нарешті змусило утворити спеціальну комісію, завданням якої було — ліквідувати всю цю справу. Комісія назвала себе „Діалектичним Товариством“ і взялася за працю. Після довгих нових суперечок в цьому товаристві, прийшли до висновку, що „спіритизм має свої підстави.“

Оголосити цього прилюдно „товариство“ не намілилося.

В числі членів цього „Товариства“ була одна з ближчих приятельок королеви Вікторії, яка впорядкувала в її присутности декілько сеансів. Тоді-ж було знайдено серед королівської обслуги значного медіума Бровна. З того часу королева стала спіриткою і, будучи в приятних відносинах з Московським царем, сприяла поширенню спіритизму навіть у Московщині. Одначе, умови для його розвитку в Московщині були цілком інші, ніж деінде, а тому він почав розвиватися лише в останні часи перед війною, коли настала криза в т. зв. „богошуканню“.

Одночасно з поширенням спіритизму в Англії, появився він і у Франції, де знайшов самий влячний ґрунт для свого розвитку. Розвиткові спіритизму у Франції головним чином спричинився твір Алляна Крадецька п. н. „Книга Духів“, яка для спіритів стала найбільш підручною книжкою, що врешті проте не було на користь самій справі бо часто було так, що чистісенські фантастичні казки автора, вважалися спіритистами за дійсні висновки і обґрунтовані твердження. Із самого початку, спіритизм мав у цій країні надзвичайний поспіх, тим більше, що його підтримували „високі особи“, як напр. Наполеон III, який користувався ним в політичних цілях.

Були навіть спроби утворення цілих „спіритистичних громад“, що особливо енергійно підправ визначний промисловець Годін. В ті часи в одному тільки Парижі налічувалося 70,000 спіритистів, котрі мали 8 періодичних видань, програм яких був далеко ширший від спеціальних завдань.

Французські спіритисти можуть пишатися тим, що до їх організації належав ряд визначних постатей літературного та артистичного світа. Досить буде згадати хоч-би такі імення: Олекс. Дюма (батько і син), Флямаріон, Золя, Джордж Занд, Віктор Гюго, Франціск Коппе і т. и. Одначе, не дивлячись на так спріяючі умови, не зуміли зберегти єдності. Почали творитися різні течії, які витрачали свої сили на полемічні змагання, що й довело до упадку всю справу.

В Німеччині спіритизм відразу з'явився у формі спеціальних спіритистичних товариств, головною метою яких було: відрізнити правдиве від штучного. Першим спіритистом у Німеччині був письменник Юнг-Штіллінг, який передовсім постарався уложити в систематичні форми те все, що накопичилося в спіритистичній літературі про надзвичайні явища „другого світу“. Після нього особливо помітно визначився лікар Юстин Кернер, який ни відставі своїх дослідів над сомнамбулістичною особою написав твір п. п. „Die Seherin von Preworst“. Ця гістеричка називалася Фредерика Гауффе. Ще з раннього дитинства траплялися з нею випадки на нервовім ґрунті, під час яких вона раз у раз галіцинувала, запевняючи присутніх, що бачить душі і розмовляє з ними.

Дещо про це знаходимо в згаданому творі лікаря Кернера. Властиво, це є його справоздання,

яке стверджене наочними свідками місцевости Оберстенфельд.

Будинок, в якому мешкав батько згаданої пані Гауффе в Оберстенфельд, як зауважили самі мешканці, був якийсь непевний. З довгого часу помічали, що кожної ночі хтось стукався в стіни, тарабанив у бочки в пивниці і щось, наче-то грудками кидало по підлозі. В спальні батька кожної ночі ходило щось, а навіть траплялися такі випадки, що коли батько ще працював коло писального стола, то сідало йому на ноги якесь незнане звірятко. Часами, знову ж, таки в цій самій кімнаті, чувся брязкіт шклянок, якби підчас їх ужитку за столом. Найдивніше в цьому було те, що цих явищ ніяк не можна було розгадати.

В Новорічну ніч 1825 р., сиділа п. Г. між своєю родиною за столом, при чому всі бавилися й співали пісень, коли враз почувся стукіт у вхідні двері, наче-б то в них вдарив хтось. Очевидно на те не звернув ніхто особливої уваги. Потім п. Г. пішла до своєї кімнати на низ і ледве поклаталася до ліжка, як поставець зі свічкою, що стояв на столику коло ліжка, злетів зі столика і став літати по кімнаті. Столик одначе стояв нерухомо. Через хвилину з одного кутка висунулася сіра постать, яка була неначе з туману, так що через неї було видно меблі. Постать заговорила беззвучним гробовим голосом: „Ходи зі мною... Ти можеш мене визволити з неволі, яку терплю...“

Голос привида був тихий, як зітхання недужого. Перелякана жінщина відповіла: „Не піду!“ і вискочивши з ліжка, стала кликати сестру і службу: „Чи не бачите привида?“ Ті в один голос відповіли, що „нема нічого“ і вона, щоби не лякати їх, замовкла. Потім сказала служниці

лягти в своє ліжко, а сама лягла в її, чуючи себе тут спокійнішою. Дівчина взяла свою подушку і пішла до ліжка своєї пані, коли якась дивна сила раптово вирвала з її рук подушку й кинула її на підлогу. Боючися підіймати її, дівчина поклатася без подушки. Теї ночі нічого більше не трапалося. Однак, боючися за дальше, розповіла все батькові, а той сказав, аби в її кімнаті ночував уже дорослий її брат. Раптом після 12-ої поставець зі свічкою став знову підскакувати на столику, одночасно п. Г. побачила ту саму постать і скрикнула:

— Знову є дух!

Однак брат не бачив нічого особливого, крім легкого підскакування поставця зі свічкою. Пані Г. не дивлячись на заспокоювання брата, стала нерухомо коло свого ліжка, пильно вдивлячись в обличчя привида, який нагодував собою мужчину коло 50 літ. В той час усі помітили, що ліжка в кімнаті хитаються, а пані Г. почула тихий голос:

— Коли не підеш зі мною, то викину Тебе через вікно...

— Зроби це в імення Ісуса!

Після цих слів постать захвилювалася й щезла, але через декілько хвилин появилася знову, повторюючи свою попередню погрозу, на що п. Г. відповіла:

— Не маєш на це ніякої сили.

Постать щезла і появилася перед ліжком жінчини вже аж на третю ніч.

— Мусиш іти зі мною. Сховав приладдя для писання. Під пісочницею знаходиться лист і трохи грошей...

Знайдене на другий день ствердило сказане привидом.

Подібних випадків з п. Г. лікар Кернер налічує до 300.

Проте, як п. Г. дійшла до такого стану річей, пояснює В. Гессман слідуєчим :

„Родинні відносини склалися так, що вона ще з дитинства була зденеровована. Родичі, гадаючи що їй поліпшиться, видали її заміж за купця, Гауффа, мимо того, що вона цілком не бажала його. Як вона не старалася пристосовуватися до нових умовин життя, але ніяк не могла цього зробити і через шість місяців дійшла до такого становища, що стали побоюватися за її життя. Весною 1827 р., важко захорувала. Лікування сільським лікарем за допомогою магнетизму допопотло їй трохи, але незабаром вона стала впадати в стан сомнамбулізму. З двох дітей, які вона мала на протязі того часу, одно вмерло, що погіршило її становище. В надзвичайнім нервовім піднесенню говорила вона несотворенні річі про духів, зяких один наче-б то магнетизував її. Цей дух був наче-то її вмерлої бабусі. Навіть докладно розповідала, як саме він магнетизував її. Дух бабусі робив різні магнетичні рухи; починаючи від голови і аж до ніг, висотувалися кольорові смуги світла.

Саме в тім часі став її лікувати лікар Кернер і тоді-ж в її присутности стали творитися дивні речі. Наприклад, оповідають, що все, що їй тільки було неприємне, або небажанне, якась дбайлива рука враз усувала. В зеркалах, а також у всяких блискучих річах вона бачила різні особи, або події, які в той час знаходилися не раз у далекій місцевості. Досліди над цими зявищами завжди стверджували їх правдивість.

Коли лікар Кернер заходився її лікувати, то вона тоді попеременно кожного вечора терпіла

сомнамбулистичні й гістеричні випадки. При допомозі магнетизму лікареві вдалося з цьоговилікувати її, але натомість у неї з'явилися властивості медіумічні. В її присутності стали рухатися різні речі, чулися різні шелести, яких ніяк не можна було зрозуміти, а потім стали появлятися привиди. Лікар Кернер опинився перед цілком незрозумілими для себе явищами, а тому обмежився тим, що уважно слідкував за ними і записував їх, що саме робить такою цікавою вище згадану його книжку.

В дальших кроках розвою спиритизму в Німеччині особливо важним є відкриття Рейхенбахом т. зв., флюїда, про що вже згадувалося.

Рейхенбах каже, що людський організм містить у собі невидимий етер, який при певних умовах може викликати різні надприродні явища, на чому опирається спиритизм. Ця гіпотеза скоро найшла собі декілько гіпотез протівних і скоро пішла в забуття. Нагомість, останніми часами досліджено, що присутність флюїда являється особливістю медіумів.

З більш відомих німецьких спиритистів особливу увагу звертає на себе др. Віттіг, якого папа Пій IX. віддав анатемі. Помимо своїх оригінальних і перекладних літературних праць, він видавав спіритистичний часопис, який ще й досі не стратив наукового значіння. Далі цікава постать барона Гелленбаха, дуже поважної, але скомпромітованої людини, завдяки здемаскуванню австрійським архикнязем Іваном його друга Бастіяна, що вдавав собою медіума. З останніх часів відомий спіритистичний письменник Віктор Блютген і його жінка, яка є медіумом.

В Польщі найвизначніший з усіх спиритистів є др. Юліян Охорович, який на протязі декіль-

кох літ містив на сторінках варшавського „Tygodnika ilustrowanego“ вислиди своєї праці.

У Львові від декількох літ особливе місце займає видавництво „Культура й Мистецтво“, яке видає спеціальну „Бібліотеку загального знання“, де знаходиться чимало цікавого матеріалу з області т. зв. окультних наук, а в тім — декілько книжок про спиритизм.

Говорячи про спиритизм, мимоволі приходить на думку, невже він справді не може бути зрозумілим нам? Невже й далі під маску спиритизму будуть підшиватися всякі штукарі, щоб вогім їх здемаскували противники спиритизму і тим самим відвертали увагу від цього незбагнутаго нового знання?

Для нас, Українців, спиритизм є „останньою справою“, як „останньою справою“ є все, що відноситься до окультизму. Ба, навіть, ще й досі не маємо ні одної книжечки про гіпнотизм, яким тепер користується цілий світ. Не хочеться вірити, щоби справді ми були такі байдужі до тривоги своєї душі і не звернули уваги бодай хоч на ті явища, які самі собою стають перед нашими очима... Чи не ліпше було-б справді простудіювати бодай окремі випадки з цих явищ, а потім уже мати певне розуміння їх? — Здається, це могло-б бути тільки користним, а в тім... що з того всього, коли „другий світ“ для багатьох лише казка...

IV. „ДРУГИЙ СВІТ“.

„Другий світ!“ —

Очевидно, що не пекло й не рай, а якийсь инший, свідомий і чуттєвий, але незрозумілий нам досі. Незрозумілий тому, що його можна зрозуміти душею, а душа наша не може визволитися

від злободенних трівог нашого мозку, який усе клопочеться про шлунок.

Хай спиритизм буде хоч самою маленькою стежиною, яка провадить до джерела повстання й призначення, а всеж таки вартий того, щоб пізнати його бодай настільки, наскільки чуємо в собі тривогу й незапокоєння перед незрозумілими явищами...

Хтось каже, що „спіритистичні явища дадуть ключ до метафізики..“ — Шукайте його!...

А все ж таки для неознайомлених з теорією спиритизму, скажемо бодай хоч декілько слів про це. Отже кажемо після спіритистів! — Душа є незбагнута сила, яка живе своїм життям, але безумовно набірає поневолюючих ознак тіла, в якому перебуває. Ознаки ці застаються з нею навіть після смерти тіла. Спільний душі розум, який є силою тіла. Гармонія духових почувань і розумової праці удосконалює їх обох в рівній мірі. Душа є одною часткою одного цілого, а те ціле є єдиною сумою всіх сил світу, яку називаємо Богом. Отже, душа є часткою Бога, а тому має всі духові ознаки божественности. — („I со-творимо чоловіка по образу і по подобі нашій.“) — Таке розуміння спіритистами Бога і душі здатне більш вкластися з наш мозок, ніж догми офіційних релігій, що часто суперечать одна другій.

А раз уже склався такий погляд, тоді само собою складається розуміння: моя істота з двох частин: душі (невидимої) і тіла (видимого). На протязі свого життя все маю справу зі своїм тілом, а тому й знаю його більше, ніж душу. Пізнати душу далеко важче, ніж тіло, бо вона живе своїм життям. Але так, як на протязі свого життя маю в собі душу, то виходить так, що живу одночасно в своїх світах. Коли вміратиму,

то душа залишить тіло і стане сама собою. Тіло моє згниє, обернеться в чорнозем, яким житимуться рослини, що також уже є безсмертністю, але безсмертністю несвідомої матерії. Душа-ж моя йде в світ вічного чуття й розуміння себе і свого одвічного джерела. Отже, визволена від тіла душа стає тим, чим була до того — вічною свідомою силою, і що та сила не є видумкою, ані казкою, свідчать численні явища „другого світу“, котрими так багатий спиритизм. Цілком можливо, що в декого на цім місці може з'явитися іронічна ухмілка недовіря, однак, факти появи духів, зостануться фактами. Скажемо лише, що душа не визволяється від тіла безплідно, але переймає від нього всі його індивідуальні особливості, чого ще не зовсім зясували собі навіть деякі прихильники спиритизму. Ці т. зв. „прихильники“, не дивлячися, на всю свою „щирість“, часто відіграють роль „штукарів“, коли не звичайних комедіантів. Існує навіть їхня „прихильна“ література. Досить буде згадати з тих усіх писань книжку Праседо п. н. „Віля Кармен у Генуї“. Автор цієї книжки описує низку спіритуїстичних вечорів у якійсь Генуєнській вілі, на яких являлися духи найславніших людей і, звірят... Так напр., одночасно з духом артиста-малювача Мурілло, являються духи капітана одного корабля і його... пса, які втопилися під час бурі... Як дух Мурілло, так духи капітана і його пса, говорять мовою легеньких оповіданнячок бульварних журнальчиків, стиль яких явно позначився на всій книзі. Очевидна річ, що вся ця книжка являється кепсько складеною казкою, яка для справи більше шкідлива, ніж користна. При цьому треба ще згадати про випадок здемаскування австрійським архикнязем Іваном відомого в свій час „медіума“ Бастіана, який викликав

„духів.“ На його сеансах були присутніми визначніші особи, але ніхто не міг спіймати його доти, аж доки архикнязеві Іванові не прийшло в голову зламати механічні двері, з яких появлялися духи, що й допомогло зловити одного із них, яким був не хто інший, як сам „медіум“. Після того випадку „медіум“ цілком зник із спиритистичного поля. Згадані річі свідчать нам про те, що не все можна брати на віру, але треба добре пересвідчитися в тому, з яких причин і при яких умовах повстає яке явище, щоби пізнати його дійсне спиритистичне походження.

Один спиритистичний письменник, відомий під прибраним прізвиськом Мультавиді, пише в своєму творі, що духів можна бачити не лише при якійсь надзвичайно-урочистій обстанові серед нічної пітьми, але й у білий день, серед самих звичайних умовин. Являються вони в двох випадках — лихих, або добрих, коли хочуть нагадати про себе своїм найдорожчим. В лихих замірах являються вони своїм ворогам, від яких зазнали кривди в земному життю. Людина, яка займається спиритизмом з певною вірою в нього, скоро досягає не тільки того, щоб переговорюватися з духами, але й навіть бачить їх. Кожний, хто лише раз побачив духа, має змогу навязати з духами постійні зносини. Здатність бачити духа посідають особи, які мають природний нахил до спиритизму. Особи, які цієї здатності не посідають, можуть її виробити шляхом спиритистичної праці, наслідком чого мають цілковиту змогу переговорюватися з духами через відоме стукання. Тілесним оком духа рідко коли можна бачити. Існує твердження, що в більшості випадків дух буває видимий навіть тоді, як закрити очі, або в цілковитій темряві. Нормальний вигляд духа являється в сизо-мглистім, або блідо-

зеленім легкім серпанку, що нагадує собою весняне соняшне марево в далечині. Однак на бажання особи, яка його бачить, або відчуває, може залишити після себе ознаки своєї присутності цілком фізичного характеру.

Тут треба зазначити, що поява духів була не тільки в минулому, але й у сучасному, і що поява ця буває не тільки на спеціальних спиритистичних сеансах, але й досить часто трапляється цілком несподівано в різних місцях і при різних обставинах. В історії спиритизму таких фактів безліч, однак найяскравішим із усіх їх є факт появи духа вмерлого хлопчика у місті Бродах на межі Волині і Галичини. Цей факт є остільки переконуючо проречистим, що являється другим відкриттям таємної заслони „другого світу“ після першого відкриття в Америці 1848 р. Цілком певним є, що про це незабаром появиться досить широка література — як спиритистична, так і противна їй, але сам факт зостанеться незапереченим доти, доки не буде досконало вивчений. Ми його розуміємо, яко народження спиритизму на Україні, який має пробудити виснажену свавільними бурями сучасного безголов'я, душу нашого народу. Заки будуть оголошені спеціальні досліді над цим явищем, подаємо його так, як можемо його уявити собі після повідомлень преси.

Отже, як подає львівська „Gazeta Poranna“ в 6572 числі з 23 грудня 1922 року:

„Греко-католицьким деканом у Бродах є загально почитаний і загально цінений всіми мешканцями міста без різниці національності — о. Микола Демчинський. Два роки тому в нього помер на дизентерію його десятилітній синок, Василько Демчинський, який після церковного обряду, був похований на місцевому цвинтарі.

З якогось часу ціле місто схвилювано заговорило про надзвичайне медіумічне явище. В тій самій кімнаті, де колись мешкав на протязі всіх своїх літ малий Василько, раз у раз став являтися його „дух“. В тійже кімнаті, на звичайному залізному ліжку військового зразка, на якому колись спав покійний, тепер спить його молодший брат, Славко, який, як виявляється, є медіумом, що прислугується до звязку покійного з усією родиною. Під ліжком, яко пам'ятка по покійному, переховується деревляна скринька, в якій лежать його книжечки, зшитки і приладдя до писання.

Вечером, звикло між 7-ою і 9-ою год., коли малий Славко кладеться до ліжка спати, в кімнаті починають діятися дивні речі. Меблі в кімнаті стають рухатися й пересовуватися з місця на місце, а в скринці чується якесь шамотіння і стукання.

Тим явищем особливо гаряче занялась сестра покійного Марійка, яка задає „духові“ різного роду запитання, на які дух покійного Василька дає досить докладні відповіді. Так напр. на предложення Марійки „*Напиши щось до мами*“, дух Василька відповів: „*Дорога мамцю, я що ночі сиджу коло мами і коло Марійки*“. — Орігінал цього листа, як і орігінали інших листів „духа“ Василька, переховуються в його родичів, а ширшому загалу відомий з фотографії, друкованої у згаданій газеті. — Дальшими спробами порозуміння з „духом“ було викликання його за допомогою відомого стукання, на що невидимий „дух“ відповідав також стуканням. Врешті, на згаданій уже скринці стали класти папір і олівець; на написані запитання „дух“ давав рівнож писані відповіді. Після кожної написаної відповіді, скринька сама собою вису-

валася з під ліжка на середину кімнати, папір і олівець спадали на підлогу, після чого скринька швидко верталася на своє місце під ліжку. Присутні при тому мають таке вражіння, начеб-то хтось засував його руками.

А так, як „дух“ покійного Василька являється майже щоденно, то Марійка Демчинська за декілько тижнів зібрала багато листів невидимого „духа“, а рівнож декілько великих зшитків свого щоденника, в якому вона списувала перебіг явищ і свої вражіння.

Наочні свідки ствержують, що в тім часі, коли „дух“ пише, чується навіть скрипіння олівця по папері. Коли ж „дух“ кому небудь не хоче дати відповіді, то ламає на скринці олівця. Так само буває і зі стуканням, коли хтось із учасників сеансу не подобається йому, то він його виключає з гурту.

Також помічено, що дух Василька зявляється все в присутності малого Славка.

Це явище, як у самих Бродах, так і в околиці всім було відоме і всі ним живо цікавилися вже якісь два-три місяці, заки на нього звернула увагу преса. Коли в кінці грудня 1922 р., про нього заговорила преса, то ним зацікавилися, як окремі одиниці наукового світу, так і урядові інституції. З польських вчених зацікавилися проф. Твардовський, а також „Т—во лікарів“, яке обрало для вивчення цього явища спеціальну комісію. Не міг zostатися байдужним і Митрополичий ординаріят у Львові, який своєчасно вислав до Бродів свою комісію, метою якої було — перевести точне слідство і висліди його оголосити в пресі.

Про зміст тих вислідів уже й тепер можна догадуватися, особливо після листа комісії, яка була вислана Греко-католицьким Митроп. Ординаріят до Бродів для протоколярного прові-

рення надзвичайних явищ у гр.-к. парохіяльному домі в Бродах, котрий уміщено в 44 ч. львівської „Свободи“, з 24. грудня 1922 року.

„З огляду на це, що незвичайні явища в гр.-кат. парохіяльному домі в Бродах набрали великого розголосу, вже по кілька разів підносила їх також преса, а одна з польських газет („Gazeta Poranna“ з дня 23/XII с. р.) подала навіть імена і прізвища родини священника в домі якого це діється, комісія Митроп. Ординаріяту подає свої сумаричні ствердження до публичної відомости.

„Звідомлення, подавані про цю річ у різних часописах не є всі стійні. До комісії входили: о. Др. Д. Дорожинський, о. Др. Г. Костельник, о. П. Кисіль, Ч. С. В. В. і лікарі: др. Святослав Балеї та др. Ол. Барвінський. Ані один з лікарів не з'явивсь на місці (др. Барвінський захорів, а др. Балеї був перешкоджений). В днях 15. і 16. грудня с. р. Комісія з трьох названих членів пелухала з поміж численних побічних свідків 16-ьох вибраних, між якими були Українці, Поляки й Жиди, а по званню — священники, гімназіяльні професори, урядники староства та державної поліції; 14-ьох з тих свідків зложило свої зізнання під присягою (2-ох не склало присяги з побічних причин), і списано з ними протоколи. Дня 15. і 16. грудня вечером члени комісії (в присутности 20-ьох інших свідків) й самі мали нагоду бути наочними свідками тих незвичайних явищ.

„Ці явища зачалися з кінцем жовтня с. р. — спершу трясенням і пересовуванням деяких річей у кімнаті, відтак стуканням і вибуванням деяких арій, а по порозумінню з домашніми, також самочинним писанням і навіть забиранням різних (дарованих) предметів. З причиною тих явищ можна порозуміватися мовою і письмом, а вона реагує як само-

стійна інтелігенція, приходигь і відходить не на жадання, ані не на спіритистичне викликання, але сама від себе. Постійно і вперто називає себе духом та ідентифікується з бл. п. синком тамошнього пароха, Васильком, який помер 25. IX. 1920 р., маючи несповна 10 літ. Знає подрібно всі тайни і оказує всі властивости покійного Василька.

„Після однозгідного зізнання всіх свідків без виїмку, як також після совісного й всестороннього розслідування й переконання членів комісії всякий обман при тих явищах є безоглядно виключений. Природними силами ці явища — після однозгідного переконання всіх свідків — ніяк не дасться вяснити. Акти доходження в свій час будуть проголошені.“

Цим фактом ще раз стверджується сотня тисяч тих фактів, що були перед тим і які записано на сторінках історії розвою спіритизму, яко нового знання. Для сучасного Хоми являється ще одна нагода пересвідчитися в своїх помилках, а для тих, що шукають з певною вірою, відкривається заслона до таємничого „другого світу“, де є безсмертність їхніх душ.

З приводу цього можна було б говорити ще досить багато, але на жаль, на це в нас не вистарчає ні часу, ні місця. Отже перейдемо до т. зв. спіритистичних сеансів, як до одного з найбільш відомого способу сполучення нашого світу з „другим світом“, щоб таким чином хоч трохи зрозуміти значіння тієї глибоко змістової фрази, яку геніяльний Шекспір вложив в уста свого „Гамлета“.

V. ПЕРШІ КРОКИ.

Був хаос, потім слово, а ще потім діло. Коли „другий світ“ існує, то очевидно можна

Його й збагнути. Але для цього, крім віри в нього, мусить ще бути певна частка сміливості, рішучості й терпеливості. Стати спиритистом не так легко. Ті, що сумніваються, а не мають терпеливості — безнадійні для цієї справи. Складаючи спиритистичний гурток, треба підбирати однодумців, котрі беруться за вивчення спиритизму поважно, а не лише з легковажної цікавості.

Спиритистичний гурток, беручись за впорядкування сеансу, розміщується навколо столика півколом, або повним колом, при чому мусить бути т. зв. два бігуни — північний і південний. Напр. коли учасники сідають півколом, себ-то у формі підкови, то крайні особи уявляють собою бігуни. Садовити на цих місцях треба тих, що виявляють найбільше медіумичних нахилів, з яких пізніше можна обірати медіумів і керовників гуртка. В іншому разі, коли є означений медіум, керовник з усіма учасниками творить один бігун, а медіум другий, при чому він мусить бути рішучо відокремлений від усіх інших. В такому випадку учасники творять собою ланцюг, будова якого є різнородна, що часто має відповідні наслідки в результатах сеансу. При будові ланцюга треба вважати, щоб коло медіума сиділи більш симпатичні йому особи, а особи менш симпатичні, займають місце в середині ланцюга. Треба знати, що симпатія, чи антипатія тут відіграє не аби яку роль і, часто було, що це являлося причиною повного поспіху, або цілковитої невдачі складеного гуртка. Ланцюги є такі: 1) Поодинокий, 2) розрізномішаний і 3) перехрестний. Поодинокий ланцюг, це коли всі учасники сідають один коло одного і беруться за руки, що замикає круг і сприяє утворенню спільної магнетичної

сили, яка й відріжняє між присутніми медіумичну особу. Помимо всього, це гарантує від усяких самочинних вибриків кого небудь з нелевих учасників. Розрізнено-мішаний ланцюг складається в суміш з чоловіків і жінок, так щоб права рука одної особи лежала в лівій руці другої. Такий мішаний ланцюг є найбільш доцільним тоді, коли медіум є жінка, але щоб досягти бажаних наслідків сеансу, треба особливо вважати, щоби кінцеві особи коло медіума і керownika були: один мущина, а друга — жінчина. Перехрестний ланцюг складається в той спосіб, що учасники беруться за руки навхрест, щоби права рука одної особи була в правій руці другої особи, а ліва — в лівій. Кінцеві особи, які вже не мають кому подати руки, мусять бути забезпечені від того, щоб не могли в темряві робити найменшого підозрілого руху.

Керовником звичайно в початках призначається той, хто збирає гурток. Він дбає про порядок і спокій між зібраними, він виконує всі бажання медіума і, взагалі, являється лучником між медіумом і ланцюгом.

Члени гуртка мусять точно виконувати всі накази свого керownika, завжди памятаючи про те, що його становище являється дуже відповідальним, як у відношенню до всього гуртка, так і у відношенню до медіума. Також ніхто не повинен ображуватись, як що медіум зажадає його виключення з ланцюга, яко антипатичну особу. Не треба забувати того, що кожний медіум являється у вищій мірі нервово чулий і часто має свої примхи. Тут особливо багато значить вдалий вибір керowników медіума.

Що до випробування осіб, які андаються до утворення спиритистичного сеансу, то спочатку збирається до 20 осіб, які роблять спільне, пробне

засідання, в час якого керownik може побачити хто наскільки надається для цього. Далі можна перевірити ці здатності за допомогою гіпнозу. Говорити про гіпнотизм тут не приходиться, бо це значило-б витратити декілько так потрібних нам сторінок цієї маленької книжечки, а тому постараємося сказати коротко про самий спосіб гіпнотизування Керownik мусить загіпнотизувати, а для того він сам повинен мати певну частку власної сили волі, якою вплинувби на гіпнотизуючого в бажаному напрямі, себ-то заставив його піддатися своїй силі запевнення, що все є так, як йому говориться керownikом. Отже, саме звичайне явище, гіпнотичний сон. Для цього керownik бере блискучу, однобарвну кулю, або чорний кружок з паперу, в середині якого булаб кругла біла цяточка, ставить то на якійсь віддалі перед гіпнотизуванним і зоставляє вдивлятися доти, доки той не впадає в сон. В цей час, звичайно, він старається впевнити гіпнотизуваного, що той дійсно „буде спати“, „вже починає спати“, „вже спить“ і т. д. при чому говорить це монотонно, але твердо й переконуючо, раз у раз дотораючись кінцями своїх пальців чола гіпнотизуваного. Очевидна річ, що одні засипляють скорше, другі пізніше, але тут як раз можна вибрати потрібних людей, бо ті що засипляють скорше надаються на дійсних членів гуртка. З вибраних таким заходом осіб, однак не менше 6-ти і не більше 10-ти, керownik творить перший сеанс. Особа, яка найскорше піддалась гіпнозу, означається назвою медіума і сідає в одному кінці ланцюга, а керownik у другому, як то говорилося вже. В сомнамбулистичному сні, або — трансі, який звичайно наступає незабаром після початку сеансу, медіум починає висловлювати свої бажання. Однак, спочатку він мовчить, під час чого керownik мусить його пи-

тати — чи не чує щось і чи не потребує чогось. Початкуючі медіуми завжди виявляють боязкість і нерішучість, що однак швидко може зникнути, як що гурток є добре духово згармонізований. Медіум користується в гуртку особливою увагою і привилеями, для чого всі учасники мусять бути як найщирші в своїх симпатіях до нього, бо від цього залежать усі успіхи. Поза тим, під час сеансу, всі учасники мусять бути серйозні й цілком поважні. Ті, що не можуть бути такими, мусять негайно вийти не тільки із самого ланцюга, але й з помешкання, бо присутніми на сеансі побочні особи ніяк не можуть бути. Під час сеансу дуже бажаним є тиха музика ріано на фортепіані, або на фісгармонії в сусідній кімнаті.

Спиритистична впорядкованість вимагає від кожного члена гуртка, а від медіума особливо, надзвичайного нервового напруження і духової чинности. Тому ліпше всього впорядковувати сеанси вечером, щоб потім на протязі ночі можна булоб як слід відпочити.

Відомо з досвіду, що найліпший час для влаштування сеансів є коло 7-ої, або між 9 і 10-ю год. вечора. Нарешті залежить від самих учасників, як вони підготовлені до цього. У всякім разі перед сеансом не можна наїдатися, бо як помічено, явища значно ослаблюються. Досі ще не з'ясовано тієї причини, чому так, але це вже стверджено численними фактами.

Сеанси повинні відбуватися в затишному й відокремленому помешканню, особливо нена великих вулицях, де чується вулишний гамір. Були випадки, що явища, які щойно починалися, при раптовому гуркоті з вулиці враз зникали. В кімнаті, в якій відбувається сеанс, повинно бути затемнене світло, але так, щоб у кожную хвилину можна булоб його відкрити. Найліпше для цього

надається електричне світло, коли може горіти одна маленька, закрита якоюсь матерією лампочка, а в разі потреби давався-би повний світ. При інших умовах найліпше користуватися звичайними свічками, захованими під папірові ковпаки темного (не червоного) коліру, які в любий момент можна було б прийняти. Помимо того в кімнаті повинні були лише одні двері. — Для недовіроків яснішим буде факт явища. — При такім урядженню кімнати можна осягти багато дечого, а власне:

Відчування учасниками якогось руху; доткнення холодних рук; почуття начеб-то вітру в кімнаті; стукання, писання листів духом; бреньчання струн на музичних струментах без усякої фізичної причини; кручення столика; піднесення важких річей в незрозумілий спосіб і їх літання в повітрі і т. д.

При всіх явищах треба додержуватися абсолютного спокою, бо найменший раптовий звук може заставити їх безповоротно зникнути. Про спиритистичні явища під час сеансів в спиритистичній літературі знаходимо такі відомости:*)

„Спиритистичні фізичні явища, які тільки можливі при сприяючих умовах, поділяються на: звичайне стукання в кімнаті; рухання важких річей, яких ніхто не зачіпає; писання духа, яке отримується на картках паперу; поява в кімнаті річей, яких перед тим не було; нарешті поява очевидних і здатних відчувати людських постатей, які однак виглядають так, неначе повстали з імлі і таксамо непомітно зникають. На одному сеансі при відповідних умовах можна бачити смільканайцять постатей духів, з яких ні один не є по-

*) Dr. Diedier — „Der Spiritismus, seine Geschichte und sein Wesen“.

дібний на другого. Одні є величиною дитини, другі більші і так, геть аж до нормального людського росту. Являються духи різних рас, починаючи від білої і кінчаючи чорною, муринською.

„Що тут нема ніякої галюцинації, або так якого небудь самообману, свідчить фотографічна плястика, на якій при допомозі магнієвого світла, яскраво відбивається вигляд духа. І коли фотографічний апарат відбиває в собі те, що є перед нами в реальній дійсності, то чи можна тут говорити про якийсь оптичний обман?... Поза цим при спіритичних явищах можна помітити ще одно явище, а саме: по мірі того, як матеріалізується привид духа, зменшується вага медіума. Були випадки такого роду, коли медіум підносився в повітря, часто майже нарівні спіритистичного стола.

Так „приблизно“ виглядає справа з улаштуванням спіритистичних сеансів. Однак, щоби хтось мав сміливість за це, мусить передовсім озброїтись терпеливістю і впертістю бодай на слідуєчих правилах:

1. Керовник, після відомих уже приготувань, скликає перші збори для гіпнотистичного випробування медіумичних сил.

2. Випробовуючи, записує хто в який саме час піддався гіпнозу і тих, що виявлялися найбільш піддатливими, записує членами гуртка.

3. Особа, яка скорше всіх піддалася гіпнозу, обирається медіумом, при чому керовник відразу знайомить її з усіма тими обов'язками, котрі вона переймає на себе. Медіум словом чести зобов'язується виконувати все, що потребуватиметься для справи, як ні в якому разі не повинен лічитися з особистими вимогами членів гуртка.

4. Тоді медіум записується на одну картку, вибрані члени на другу, а решта виключається.

Керовник пояснює першим важливість їх співпраці, а другим заявляє через що саме вони не надаються для цієї праці. Ображатися ніхто не може, що очевидно й самі мусять розуміти. Керовник особливо мусить вважати, щоби в гурток не попали особи не досить поважні по натурі, або злостливої вдачі.

5. Після виходу неприйнятих, учасники сідають навколо столу і керовник просить медіума, аби він заявив отверто, хто для нього є тут антипатичний і кого для поспіху праці варто було б виключити. Виключені медіумом особи, як і не прийняті, відходять без усяких балачок, знаючи, що їх виключення не є для них особистою образою, бо медіум робив то очевидно не зі своїх особистих бажань.

6. Керовник запитує тих, що зістаються, в який саме час найліпше було-б скликати чергові збори. Тоді точно призначається день і година, а на тім і кінчається перша спроба спиритистичних зборів.

Тут треба зауважити, що спиритистичні збори можуть відбуватися не більше, як двічі на тиждень, щоби не виснажувати сил медіума.

Другі збори відбуваються в такому порядку:

1. Медіум сідає коло столу перший, займаючи місце з півдня, або з пізночі. Учасники сідають вздовж столу в такий спосіб, що означені на згаданім листі, яко властники більшої частки медіумичної сили, сідають праворуч коло медіума, а решта має закінчувати ланцюг ліворуч його.

2. Часто таке розміщування буває не задовольняючим, то в такому випадку мусять бути переміщення деяких осіб. Керовник гуртка, який властиво в такому разі не має ніякого місця, запитує медіума, як саме він хотівби зробити таке переміщення.

3. Коли ланцюг готовий, тоді всі беруться за руки, вважаючи на те, щоби по одній і по другій стороні медіума була рівна кількість осіб.

4. Тепер найважливіше. Керовник мусить привести медіума в стан трансу, для чого вживає гіпнотизуючих засобів, про які згадували вже. В цей час вся акція скупчується в руках керовника. Доки він старається приспати медіума, всі зберігають особливу тишу. Співділанність керовника з медіумом мусить виявитися в магнетичному зв'язку. Коли керовник є хоч трохи ознайомлений з гіпнотизмом, тоді справа виглядає дуже просто. Впроваджуючи медіума в сон, він що хвилини перевіряє його чуйність, як то згадувалося вище; себ-то: раз-ураз повторювати відповідні слова, аж доки не наступить сон. Ознака сну буває така, що очі медіума широко розкриваються й заповнюються на одній точці, але він уже нічого не бачить і не чує. Сон цей не є страшний і ще не було такого випадку, щоб хтось не прокидався сам, як тільки голосно заговорити. Однак, як би медіум не збудився до кінця сеансу, тоді керовник легенько обвіває хусточкою його лице, або декілько раз так-же легенько, проводить рукою по його голові. Всякі вигуки під час сеансу ділають убивчо на нервову систему медіумів, які є надзвичайно чулі.

Коли тільки керовникові вдалося впровадити медіума в транс, то зразу-ж треба припинити сеанс, щоби не надуживати з неусталеної сили медіума, бо потім це дасть користнійші наслідки праці. На цьому кінчаються другі збори і призначається час на треті. На третіх зборах керовник мусить пильно вважати, які саме медіум виявляє здібности. Тоді в цім напрямі треба провадити працю.

Треті збори починаються з того, що учасники займають уже відомі їм місця і так затихають. Керувник впроваджує медіума в транс, перевіряє правильність ланцюга і зменшує світло до сутінку. Тоді починається найпростіше випробування спільних сил.

Учасники кладуть на стіл долоні, потім підносять їх на один сантиметр ввєрх і в тїм положеннї терпляче чекають. Раптом стїл підноситься, начеб-то його взяла чиясь невидима рука і, часто буває, що тримається в повітрі доти, доки не буде розірвано ланцюг.

Коли тїльки учасники стали свїдками цього явища, то потїм уже цїлком спокїйно можуть вїдноситися до інших. Гурток пїсля цього смїливо може сподїватися надзвичайних рїчей.

Однак, пїсля першого такого явища найлїпше перервати сеанс, щоб не виснажувати сил медіума, якї на початку дуже швидко вичерпуються. В таких випадках медіуми часто протївляться, запевняючи, що почувають себе дуже добре, але на те не треба вважати. Тут перше значїння має голос керувника і йому мусить коритися навїть медіум.

В дальшому все йде само собою. Коли чути стукання, то треба зажадати вїд медіума, аби вїн зї свого боку спрїяв тому, щоб установити спосїб порозумїння за допомогою цього стукання. Звичайно робиться так, що на круглomu спиритистичному столї знаходжується щось на зразок годинникарського цифербляту, себ-то: виписується кругом вся азбука, а в серединї примїщується стрїлка, яка пїд час стукання столом, перестрибує з одної букви на другу і так на очах учасників складається цїлі речїння. Можна ще порозумїватися „умовно“, себ-то, коли буква така

— то має стільки ударів, а буква інша — іншу скількість.

Можна ще порозуміватися письмом. Для того здебільшого вживають т. зв. аспідні дощечки і грифель, при чому між двома дощечками в рямцях кладеться кусник грифеля. Коли на ті дощечки медіум покладе руки, то учасники чують, як він зачинає писати. Таким чином можна добути не тільки листа духа, в якому можемо побачити навіть характер письма тих осіб, якими називають себе духи, а також малюнки різних малярів.

Тут треба сказати, що не завжди можна надавати якое значіння тому, що говорять духи. Часто буває, що зачинає говорити один дух, який називає себе прозвищем відомої людини, а кінчає другий, який буває справжнім „вулишником“. Ці духи „вулишники“ стриваються майже на всіх сеансах, проводячи просто ябедливі теревені, чому звичайно, ніхто не повинен прислухатися, а тим більше вірити.

Ще варті подиву бувають такі явища, коли медіум під час сеансу, не знаючи абсолютно музики, дають цілі музичні концерти. Не так давно один медіум дав у трансі цікаві малюнки звірят з Марсу, що є анальогічним випадкові писання шевським челядником Давісом наукових творів,

При появі духа, чи при спіритистичному ярищі в медіума, — не можна нічого записувати. Також при появі привида не можна його не тільки зачіпати, але й навіть доторкатися. Визначний спіритист др. Прель спробував раз взяти рукою одного привида, але отримав від нього такого стусана, що на протязі декілько тижнів не міг порушити плечами. Ті, що пробували заговорити з привидом, псували здатність всього гуртка. Поки-що застається єдиним способом

порозуміння при допомозі стукання, писання, що проводиться виключно керовником.

В російських спіритистичних колах був ще відомий спосіб порозуміння з духами при допомозі звичайної порцелянової мисочки, яка кладеться на аркуш білого паперу, на якому виписана всуміш вся азбука і п'ять слів „спеціальних“: „Дух“ — „добрий?“ — „злий?“ — „Так!“ — „Ні!...“ Виписане відкреслювалося лінією, під якою ставилася вверх дном мисочка, з одного боку якої малювався олівцем хрестик (+), а тоді дві, з медіумічними здатностями особи, на хвилюку присідали коло стола одна проти другої подавши собі обидві руки. Через хвилину п'ять встають і стоячи продовжують правими руками триматися, а кінцями пальців лівої руки легко доторкуються мисочки так, щоб одна рука була з одного боку (південного), а друга з другого (північного), при чому крайній палець одної руки, (великий) мусить лучитися з крайнім пальцем другої руки (також великим). Через якийсь час мисочка зачинає рухатися, і часто буває, рухається так швидко, що очі двох осіб ледве встигають стежити за її рухом. Намальований хрестик підсовується під написану букву, при чому коли мисочка на коротку мить зупиняється, то згадану букву треба негайно запам'ятати, щоб мати можливість стежити за другою і так складати цілі речіння. Обставини ті самі, як взагалі при спіритистичних сеансах: темне світло, тиша, повага і серйозність. Такий „сеанс“ може бути не більше двох раз на тиждень і не більше двох годин кожний. Треба знати, що такий сеанс потребує надзвичайно високого напруження нервів і дуже шкідливо відбивається на здоров'ї. За те він є найсприятливішим і найлекшим до влаштування.

Такого роду засобів навязання зносин з „другим світом“ налічуються десятки й сотки, про що раз у раз приходиться читати в спеціальних спиритистичних періодичних часописах. Нарешті явище в Бродах, як найкраще свідчить, що досить одної медіумичної сили для того, щоб були можливі всі характерні спиритистичні явища. — Шляхом моральної чистоти й духової досконалости зміцнимо свого духа і тим самим дамо йому потрібну силу в його змаганнях за осягнення „другого світу“ і прийняття „другого життя“, яке тепер закрите від наших очей непроглядною заслоною таємниці Єдиного Духа...

1923 р. 10. січня.

К І Н Е Ц Ь.

ПІСЛЯСЛОВО АВТОРА.

Цікавлучись т. зв. окультними науками, я вже давно мав замір скласти ряд популярних книжечок про такі мало відомі в нас річі, як про індуський брамизм, спеціально про Йогів, містичну секту „Матері Обі“ (в Індії Обь небесна, в Сибірі Обь земна), потім про гіпнотизм і магнетизм, телепатію і ясновидження, а врешті — спиритизм. На жаль великий, на це не було ні часу, ні змоги, ні засобів.

Одержавши пропозицію від видавництва „Світанок“, дати бодай хоч коротенький начерк про сучасні змагання спиритизму, я помімо всього знайшовся в досить скрутному становищу. Найбільш цікавий матеріал — твори російської докторки окультних наук Ганни Блаватської, годі було тут роздобути, а тому прийшлося користати з того, що було під рукою.

Отже, при складанню цієї книжки, між иншим, дрібним, часописним матеріалом, в більшій мірі покористувався такими творами, як:

1) „Туга Душі“, стаття К. Лавріновича, Львівський духовно-суспільний місячник „Нива“ ч. 10 1922 р.

2) „Шукання Правди“. А. Тома, переклад свящ. Л. Бачинського, видання „Благодійного Видавництва „До світла“, Каліш, 1922 р.

3) *Dr. Rafał Eugeniusz Kirschner: Obcowanie z duchami zmarłych (Potęga Spirytyzmu)*, Wyd. 5. ilustrowane. Biblioteka Wiedzy Ogólnej. W-wo „Kultura i Sztuka“, Lwów, 1922.

Загальне тло й освітлення даного питання являються виключно моїми. Складаючи цю, першу в українській мові книжечку про спіритизм, хотілося мені зробити її як найприступнішою для кожного читача, але на жаль, почуваю сам, що не все тут ще буде ясним і зрозумілим. На перешкоді цьому стояли відсутність необхідних джерел, покликання на які в такому випадку абсолютно недопустиме „по пам'яті“, а також — малий розмір цієї книжечки, яка властиво являється першою спробою видання подібної літератури. Від поспіху цієї книжечки залежатиме видання інших, згаданих мною річей, знайомство з якими є необхідним для кожної думаючої людини.

Що до спіритизму, то по цьому питанню, в незалежності від цієї книжечки, збирається й систематизується фактичний матеріал, на основі якого буде видана спеціальна книжка п. н. „*Тамничі тіни тихих вечорів*“.

1923 р. 11. січня, м. Коломия.

Літературна Бібліотека „Русалки“.

ДОСІ ВИЙШЛИ СЛІДУЮЧІ ВИПУСКИ :

1. О. Бабій : Ненависть і любов. Поезії. . . 500 Мп.
2. К. Поліщук : Скарби віків. Легенди. . . 480 ”
3. К. Поліщук : „Воєнко“. (Із зап. книжки) 500 ”
4. Г. Орлівна : Шляхом чуття. Новелі. . . 600 ”
5. О. Бабій : Шукаю людини. Нариси. . . 400 ”
6. Лімничезко : Хуртовина. Поезії. . . . 600 ”
- В. Софронів : Під сміх війни. Нариси. . . 400 ”
8. К. Поліщук : Роспята душа. . . . . 400 ”
9. ” Веселе в сумному. Сатири. 800 ”
10. ” Жменя землі. Гал. легенда. 600 ”
11. В. Островський : Хома Дубило. Істор.
оповідання з життя Холмщини. . . 300 ”
2. Т. Горобець : Квіти і бодяче . . . . 1500 ”
13. Г. Орлівна : Перед брамою. Новелі. . . 600 ”
14. К. Поліщук : Отаман Зелений. Сучасний
роман, брош. 4000 Мп., обр. . . . . 6000 ”
15. А. Павлюк : Незнайома. Уривки із зап. 400 ”
16. Ф. Дудко : Краса життя. Оповідання 400 ”
17. В. Островський : Вівці і ва тирі. Опов. 800 ”
18. О. Бабій : Гнів. Новелі. . . . . 3000 ”
„Русалка“, літ. альманах . . . . . 2000 ”

А ДРЕС : Видавництво „РУСАЛКА“

ЛЬВІВ, вул. Куркова ч. 10.

„БІБЛІОТЕКА НОВІТНЬОГО ЗНАННЯ“

В-во „Світанок“ Гр. Гануляка
Львів, Куркова 10.

Вийшли з друку:

- Ч. 1. — К. ЛАВРІНОВИЧ: Таємниці Духа. (Сучасні змагання спиритизму).

Друкуються:

- Ч. 2. — К. ЛАВРІНОВИЧ: Сила Волі. (Сучасні завоювання гіпнотизму).

Готуються до друку:

- Ч. 3. К. ЛАВРІНОВИЧ: Індуські Йоги.

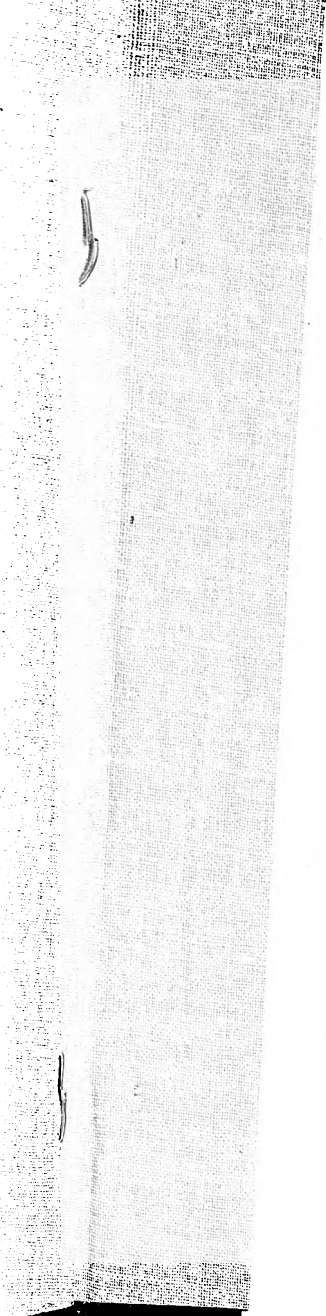
„БІБЛІОТЕКА НОВІТНЬОГО ЗНАННЯ“

З Дурнарні Ставропільського Інститута під упр. Ю. Сидорана

Digitized by Google

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 064575282